

خراسان شمالی

استان خراسان شمالی در شمال شرق کشور با مساحتی حدود ۲۸ هزار و ۴۳۴ کیلومتر مربع، جزو پانزدهمین استان ایران محسوب می شود. این استان از شمال با کشور ترکمنستان، از شرق و جنوب با استان خراسان رضوی و از غرب با استان گلستان و از جنوب غربی با استان سمنان همسایه است. مرکز استان خراسان شمالی، شهر بجنورد است و از شهرهای مهم آن می توان شیروان، اسفراین، مانه، سملقان، جاجروم و فاروج را نام برد.

فهرست وب سایت ها و خدمات الکترونیکی

موقعیت جغرافیایی

استان خراسان شمالی، سرزمینی کوهستانی با دشت های حاصلخیز و محصور بین دو رشته کوه کپه داغ در شمال، آلاداغ و شاه جهان در جنوب قرار دارد. بلندترین قله استان «سالوک» نام دارد که ارتفاع آن نزدیک به ۳۰۰۰ متر می رسد.

تنوع اقلیم های مختلف در استان خراسان شمالی به علت وجود کوهستان ها، جنگل ها، مراتع وسیع و منابع آبی فراوان بسیار چشمگیر است. این استان دارای آب و هوای متنوع در مناطق مختلف است که عبارتند از: آب و هوای سرد کوهستانی در نواحی مرتفع آلا داغ و کپه داغ، آب و هوای معتدل کوهستانی و آب و هوای نیمه بیابانی کوه پایه ای در بخش هایی از مانه، سملقان و جنوب استان. اما به طور کلی استان خراسان شمالی دارای آب و هوای معتدل کوهستانی است.

رودخانه اترک، تنها رود دائمی موجود در استان است. وجود چشمه های مختلف و سرشاخه های متعدد رودخانه اترک و چهار سد بزرگ بیدو در اسفراین، شورک و بارزوی شیروان و شیرین دره، مانه و سملقان از منابع مهم تامین آب مورد نیاز استان محسوب می شوند.

پیشینه تاریخی

استان خراسان شمالی یکی از جدیدترین استان های ایران است که از تجزیه سرزمین بزرگ خراسان سابق به وجود آمده است. به همین دلیل، تاریخ مشترکی با استان های خراسان رضوی و خراسان جنوبی دارد و دارای تاریخی از «دوره میان سنگی» در منطقه جاجرم و سکونت اقوام آریایی یعنی «پارت ها» بوده است. خراسان از ساتراپ های دوره هخامنشیان محسوب می شد. این سرزمین در زمان اشکانیان از شهرهای مهم به شمار می رفته و در طول تاریخ گذرگاه اقوام گوناگون و حکومت هایی چون مغول ها، ترک ها که شامل ازبک ها و ترکمن ها، تاتارها بوده است.

در زمان ساسانیان، استان خراسان شمالی به وسیله یک اسپهبد که «پادگوسبان» نامیده می شد اداره می شد و چهار نفر به عنوان مرزبان برای اداره چهار قسمت خراسان آن روز تحت فرمان وی بودند. در سال ۳۱ هـ ق، اعراب وارد خراسان شدند و در همین دوره ساکنین خراسان به دین اسلام گرویدند. سرزمین خراسان تا سال ۲۰۵ هـ ق، در تصرف خاندان بنی عباس بود. خراسان در دوران اسلامی به چهار قسمت تقسیم می شد که هر قسمت آن به نام یکی از چهار شهر بزرگ نیشابور، مرو، هرات و بلخ نامیده می شد.

این منطقه در سال ۲۸۳ هـ ق، به دست طاهریان استقلال یافت و در سال ۲۸۷ هـ ق، جزو سامانیان شد. در سال ۳۸۴ هـ ق، سلطان محمود غزنوی خراسان را تصرف کرد.

خراسان در سال ۵۵۲ هـ ق، به تصرف خوارزمشاهیان درآمد ولی در قرن هفتم هجری بر اثر حملات مغول ها، این سرزمین جزو متصرفات ایلخان مغول شد. خراسان بعد از مرگ نادرشاه افشار در سال ۱۱۶۰ هـ ق، به تصرف افغانی ها درآمد ولی این منطقه در دوران حکومت قاجاریه و با دخالت و حمایت انگلیسی ها ایران با امضای «عهدنامه پاریس» در سال ۱۲۷۳ هـ ق، متعهد شد تا در امور داخلی افغانستان دخالتی نداشته باشد. در همین دوره بود که خراسان به دو قسمت شرقی و غربی تقسیم شد. قسمت شرقی در افغانستان تحت حمایت انگلیس و قسمت غربی در ایران باقی ماند.

این استان با مصوبه دولت در سال ۱۳۸۳ به استانی مستقل و متشکل از ۶ شهرستان، ۱۶ شهر، ۱۵ بخش، ۴۰ دهستان و ۸۶۲ روستا تبدیل شد.

اقوام و زبان

این بخش از کشور در گذشته، تنها راه ارتباطی شرق به غرب بود و وجود جاده ابریشم در جنوب استان، سبب ورود اقوام مختلف به آن شده است. عمده ویژگی خراسان شمالی وجود بافت متنوع قومی و مولفه های فرهنگی متفاوت آن است. به طوری که امروزه مردم در خراسان شمالی به زبان ها و لهجه های مختلفی صحبت می کنند. بنابراین می توان گفت؛ اقوام ساکن در استان خراسان شمالی را بیشتر کرمانج ها، ترک ها، ترکمن ها و فارس ها که به آنها «تات» هم گفته می شود، تشکیل می دهند. گویش محلی فارسی ساکنان بومی استان خراسان شمالی «تاتی» نامیده می شود. با مهاجرت مردم ترک زبان گرایلی و مردم کرمانج - شاخه ای از کردها- در زمان شاه اسماعیل و شاه عباس از غرب ایران به این سرزمین، زبانهای فارسی کرمانجی و ترکی در آن رواج پیدا کرد.

موقعیت اجتماعی و اقتصادی

موقعیت جغرافیایی و شرایط اقلیمی متنوع در استان خراسان شمالی، زمینه مساعدی را جهت انجام امور کشاورزی و دامپروری برای اهالی این خطه بوجود آورده است. وجود رودخانه دایمی اترک، چشمه ها و منابع آب فراوان از دیگر عوامل موثر در رونق کشاورزی و دامپروری منطقه است.

کشاورزی از اصلی ترین فعالیت اقتصادی استان به شمار می آید که به دو گونه سنتی و نیمه صنعتی رواج دارد. در بخش محصولات کشاورزی آن می توان به پنبه، گندم، جو، زیره، حبوبات، سبزیجات، گیاهان صنعتی، جالیزی و علوفه و در بخش محصولات باغی می توان به آلو، گیلاس، آلبالو، انگور و سیب اشاره کرد. به دلیل وجود مراتع غنی، دام داری در این ناحیه از رونق خاصی برخوردار است که به دو صورت دام داری ساکن و دام داری نیمه کوچ نشینی رواج دارد. البته در کنار دام داری پرورش زنبور عسل، کرم ابریشم و مرغ نیز صورت می گیرد.

صرف نظر از کشاورزی و دام داری در استان خراسان شمالی بخش صنایع بیشتر به صورت دستی نیز رواج دارد. صنایع دستی این منطقه را انواع قالی، جاجیم و گلیم بافی تشکیل می دهد.

فعالیت مردم این استان فقط محدود به بخش کشاورزی و دامپروری نمی شود بلکه وجود مجتمع ها و صنایع دیگر نظیر: مجتمع پتروشیمی، کارخانه سیمان و کارخانه های پلاستیک بجنورد، مجتمع فولاداسفراین، کارخانه آلومینیومی جاجرم، نیروگاه برق، کارخانه قند و کارخانه الیاف شیروان، کارخانه های متعدد پنبه پاک کنی، صنایع غذایی، کشاورزی، ساختمانی و غیره، بر زندگی مردم این سرزمین تأثیر بسزایی دارد.

غذاهای محلی

آش زرک، آش بلکه، اماج کماج، نان فتیر و قتلمه، فتیر مسکه، کله جوش. سوغات

بخش شیرینی : آب نبات، شکر پنیر بجنورد

بخش کشاورزی : خشکبار و سیب بهاره شیروان، هلوی درکش، کشمش و آجیل فاروج، قرقورت و انگور رزاقی
بخش صنایع دستی : سفره کردی، لباس های محلی، قالی، گلیم، چارق، پشتی و قالیچه های ترکمنی، جاجیم، نمد، پوستین، چادر شب رویین، حوله دستی اسفراین، کلاه کرکی جاجرم، جل و زیورالات اسب اصیل ترکمن

جاذبه های طبیعی

اسفراین : آبشار روستای ایزی ، غار نوشیروان ، غار عبادتگاه شیخ احمد ذاکر ، منطقه حفاظت شده ساری گل

بجنورد : آبشار روستای توی، دره های صخره ای و سرسبز اسپیدان، چشمه بابا امان، چشمه بش قارداش، چشمه
آب گرم ایوب پیامبر (ع) غار کنه گرم، غار گنج کوه پارک ملی سالوک، غار خزانه هنرور

جاجرم : پناهگاه حیات وحش میان دشت

شیروان : غار کافر قلعه، غار پوستین دوز، منطقه حفاظت شده گلول، ییلاق اوغاز، ییلاق گلبیل نامانلو

فاروج : آبشار دره اسنجیر، دره جنگل بادام داغیان، دره مایوان معروف به بهشت فاروج، دره جنگل گردو، چشمه مردکانلو، طبیعت روستای اسفجیر، منطقه گردشگری خسرویه

مانه و سملقان: آبشار بیار، ارتفاعات کشانک، ارتفاعات و دره سرسبز جوزک، دره درکش، جنگل درکش تنها جنگل بلوط شرق کشور، چشمه آب گرم مهمانک، منطقه هاور

جاذبه های تاریخی

اسفراین : آرامگاه شیخ شاه علی اسفراینی، ارگ تاریخی بلقیس، امام زاده اسحاق، امام زاده عبدالله کوران، امام

زاده شاهزاده زید، امام زاده شاهزاده جعفر، مقبره ملا عارف رویینی، بقعه شیخ محمد رشیدالدین

بجنورد : آرامگاه بابا توکل، امام زاده محمد بن باقر بن موسی بن جعفر (ع)، بقعه سلطان سید عباس، عمارت سردار مفخم شامل: بیمارستان، تالار آیینہ، عمارت دارالحکومہ، موزہ بجنورد

جاجرم : آرامگاه خواجه علی مہزیار، روستای عشق، روستای قرہ بیل، تپہ پهلوان، حمام قدیمی و موزہ مردم شناسی جاجرم، قلعه جلال الدین، مقبرہ شیخ اندقان، مسجد جامع جاجرم، مسجد جامع درق، مسجد جامع ایور

شیروان : آرامگاه تیموری، امام زاده حمزہ رضا، بقعه شیخ رشیدالدین محمد

فاروج : آب انبار صفی آباد ، آرامگاه شاهزادہ عبدالرحمن خرق ، امامزادہ سلطان جعفر سیاه دشت ، قلعه شاه جہان ، مسجد کهن روستای استاد، مقبرہ بابا و بی بی

مانہ و سملقان: آتشکدہ اسپاخو، امام زادہ قاسم، بقعه امام زادہ دلاور

